EUROPOS SĄJUNGOS INTEGRUOTA JŪRŲ POLITIKA

Šioje faktų suvestinėje paaiškinama ES integruota jūrų politika – visapusiškas ir suderintas požiūris į ES veiklos jūroje valdymą. 2007 m. pradėta įgyvendinti integruota jūrų politika skatina tvarų mėlynosios ekonomikos augimą, apimantį laivybą, žuvininkystę, turizmą, jūrų energetiką ir jūrų mokslinius tyrimus, sykiu apsaugant jūrų aplinką. Faktų suvestinėje aprašomos pagrindinės ES parengtos politikos priemonės ir Parlamento vaidmuo jas formuojant.

TEISINIS PAGRINDAS

ES sutartimis Europos Sąjungai nėra tiesiogiai suteikiama teisėkūros įgaliojimų jūrų politikos srityje. Tačiau Reglamente (ES) Nr. 508/2014 dėl Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo ES integruotos jūrų politikos įgyvendinimas nurodytas kaip vienas iš jo tikslų ir nustatytas jos teisinis pagrindas. Šis reglamentas ir visi kiti ES veiksmai jūrų politikos srityje grindžiami šiais Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo straipsniais:

— 42 straipsniu, pagal kurį leidžiama teikti pagalbą žvejybos įmonėms, kurių padėtis nepalanki dėl gamtinių ar struktūrinių sąlygų arba kurios vykdo plėtros politiką;

— 91 straipsnio 1 dalimi, pagal kurią ES gali nustatyti bendras taisykles tarptautiniams vežėjams, atvykstantiems į ES teritoriją, ją kertantiems ar iš jos išvykstantiems;

— 100 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią ES leidžiama priimti jūrų transporto teisės aktus;

— 174 ir 175 straipsniais, kuriais ES ir valstybės narės įpareigojamos mažinti regionų, konkrečiai, visų pirma, salų regionų, ekonominius ir socialinius skirtumus.

Veiksmai, kurių imamasi pagal 191 straipsnį dėl aplinkos politikos, 194 straipsnį dėl energetikos politikos ir 195 straipsnį dėl turizmo, taip pat gali turėti įtakos integruotai jūrų politikai.

Teisės aktus, susijusius su integruota jūrų politika, priima Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba, remdamiesi Europos Komisijos pasiūlymu. Tai vadinama įprasta teisėkūros procedūra.

KAS YRA INTEGRUOTA JŪRŲ POLITIKA IR KODĖL JOS REIKIA?

Integruotos jūrų politikos tikslas – sukurti nuoseklią politikos sistemą, apimančią visą su jūra susijusią veiklą ir ekonomikos sektorius, ir nutraukti suskaidytą sprendimų priėmimą. Tai atsakas į pripažinimą, kad visi su Europos vandenynais ir jūromis susiję klausimai yra tarpusavyje susiję.

Europos Komisija savo strateginiuose 2005–2009 m. tiksluose pirmiausia nurodė integruotos jūrų politikos poreikį. Ji pripažino vandenynų ir jūrų aplinkosauginę ir ekonominę vertę ir jų potencialą remti klestinčią ir tvarią jūrų ekonomiką. 2007 m. Komisija oficialiai pradėjo įgyvendinti integruotą jūrų politiką.

INTEGRUOTOS JŪRŲ POLITIKOS TIKSLAI

Integruota jūrų politika siekiama penkių pagrindinių tikslų, kurių kiekvienas remiamas veiksmais, apimančiais platų jūrų klausimų, kuriems reikia koordinuotos politikos ir sprendimų priėmimo, spektrą.

1 tikslas. Maksimaliai tausus vandenynų ir jūrų naudojimas

— Veiksmai apima žuvininkystę, jūrų transportą, uostus ir logistiką, jūrų sektoriaus konkurencingumą, darbo vietas, darnų turizmą, laivų išmontavimą, taršą ir klimato kaitą.

2 tikslas. Jūrų politikos žinių ir inovacijų bazės sukūrimas

— Veiksmai apima Direktyvos 2008/56/EB dėl jūrų strategijos pagrindų, kurioje pateikiama išsami Europos jūrų ir jūrininkystės mokslinių tyrimų strategija, rengimą ir priėmimą.

3 tikslas. Aukščiausios gyvenimo kokybės pakrantės regionuose užtikrinimas

— Veiksmai apima pakrančių ir jūrų turizmo skatinimą, socialinių ir ekonominių duomenų apie pakrančių regionus ir jūrų sektorius rinkimą, pakrančių regionams skirtų nelaimių rizikos prevencijos strategijų rengimą ir atokiausių bei salų regionų jūrų potencialo plėtojimo skatinimą.

4 tikslas. ES lyderystės tarptautiniuose jūrų reikaluose vaidmens skatinimas

— Veiksmai apima bendradarbiavimo su plėtros ir Europos kaimynystės priemonėje dalyvaujančiomis šalimis jūrų politikos ir bendrų jūrų valdymo srityje skatinimą ir bendradarbiavimą su kitais tarptautiniais partneriais siekiant pagerinti jūrų saugą ir saugumą, sumažinti laivų taršą, kovoti su neteisėta veikla jūroje ir apsaugoti jūrų biologinę įvairovę.

5 tikslas. Dėmesio Europos jūrų reikalams didinimas

— Veiksmai apima Europos jūrų atlaso interneto taikomosios programos, kaip mokomosios priemonės ir bendro Europos jūrų paveldo akcentavimo priemonės, sukūrimą ir gegužės 20 d. paskelbimą kasmetine Europos jūrų diena.

INTEGRUOTOS JŪRŲ POLITIKOS LAIMĖJIMAI

A. Mėlynasis augimas ir mėlynoji ekonomika

2012 m. paskelbtame komunikate Europos Komisija pirmą kartą išdėstė strategiją dėl vadinamųjų mėlynojo augimo galimybių. Siekdama išnaudoti Europos jūrų ir pakrančių zonų ekonominį potencialą, ji nustatė penkias sritis, kuriose veiksmai pagal integruotą jūrų politiką galėtų užtikrinti tvarų augimą ir darbo vietų kūrimą: mėlynoji energetika, akvakultūra, turizmas, naudingosios iškasenos ir biotechnologijos.

Po to, kai 2019 m. gruodžio mėn. buvo pristatytas Europos žaliasis kursas (strategija, kuria siekiama iki 2050 m. užtikrinti neutralų ES anglies dioksido poveikį), Europos Komisija perėjo nuo mėlynojo augimo koncepcijos prie tvarios mėlynosios ekonomikos kūrimo. 2021 m. komunikate dėl naujo požiūrio į tvarią ES mėlynąją ekonomiką Komisija

mėlynąją ekonomiką apibrėžė kaip būdą pasiekti tam tikrus tvarumo tikslus. Ji paragino ES valstybes užtikrinti, kad jų mėlynoji ekonomika būtų tvaresnė:

— kuriant naujas technologijas, siekiant mažinti žvejybos laivų išmetamų teršalų kiekį;

— skatinant žvejus imtis aktyvaus vaidmens mažinant jūrų taršą – surenkant jūrą teršiančias šiukšles ir naudojant perdirbamas žvejybos medžiagas;

— įgyvendinant jūrinių teritorijų planavimą kaip švarios energijos tiekimo, jūrų biologinės įvairovės apsaugos ir išsaugojimo priemonę ir suteikiant tikrumo ekonominės veiklos vykdytojams;

— šviečiant visuomenę ir įtraukiant ją į žinių apie vandenynus gilinimą, taip pat

— sudarant palankesnes sąlygas tarptautiniams susitarimams, siekiant užtikrinti, kad mėlynoji ekonomika taip pat augtų ES nepriklausančiose valstybėse.

B. Jūrų transporto duomenys

Kiekvieną kartą, kai laivas įplaukia į ES uostą arba iš jo išplaukia, jo operatorius turi pateikti tam tikrą informaciją. 2019 m. priimtomis ES taisyklėmis šie informacijos teikimo reikalavimai supaprastinti ir suderinti – visi pranešimai apie įplaukimą į uostą sujungiami į vieną skaitmeninę erdvę, vadinamą Europos jūrų sektoriaus vieno langelio sistema. Dabar visos ES šalys naudoja tą pačią informacijos teikimo sistemą ir renka tuos pačius duomenis tuo pačiu formatu. Taip valdžios institucijoms lengviau naudotis ta informacija ir ja dalytis, o laivų operatoriams nereikia dirbti su skirtingomis nacionalinėmis sistemomis.

C. Moksliniai tyrimai, jūrų duomenys ir žinios

Žinios yra labai svarbios siekiant pažangaus ir tvaraus su jūra susijusios veiklos augimo, vertinant jūrų ekosistemų būklę ir apsaugant pakrančių bendruomenes. Žinių apie jūras kūrimas prasideda nuo jūrų ir vandenynų stebėjimo, kurį dažniausiai atlieka nacionalinės valdžios institucijos.

2008 m. Europos Komisija paskelbė Europos jūrų ir jūrininkystės mokslinių tyrimų strategiją, kurioje siūlomos konkrečios jūrų ir jūrininkystės mokslinių tyrimų gerinimo priemonės. Tuo remdamasi, 2010 m. paskelbtoje strategijoje „Žinios apie jūrą 2020 m.“ Komisija atkreipė dėmesį į poreikį laikytis koordinuoto požiūrio į jūrų stebėjimo duomenų rinkimą, telkimą ir formatavimą, kad jie būtų randami ir tinkami naudoti.

D. Jūrinių teritorijų planavimas

Jūrinių teritorijų planavimas padeda subalansuoti konkuruojančius ekonomikos sektorių ir veiklos, pavyzdžiui, žvejybos, transporto, atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos ir ekosistemų išsaugojimo, poreikius. 2014 m. Jūrinių teritorijų planavimo direktyva siekiama skatinti koordinuotą jūrų erdvės valdymą, kad būtų prisidedama prie tvaraus ekonomikos augimo. Ja taip pat siekiama išvengti teritorinių konfliktų ir juos valdyti, ir pasinaudoti veiklos derinių teikiama nauda. Tai tampa vis svarbiau, nes jūrų erdvės paklausa didėja, o žmogaus veiklos poveikis jūroms ir vandenynams tampa vis akivaizdesnis.

E. Integruotas jūrų stebėjimas

Saugi ir patikima jūrų aplinka taip pat yra labai svarbi plėtojant jūrų ekonominę veiklą. Integruotu jūrų stebėjimu siekiama sudaryti sąlygas institucijoms, susijusioms su

įvairiais stebėjimo aspektais, pvz., sienų kontrole, jūrų tarša ir jūrų aplinka, žuvininkystės kontrole, bendra teisėsauga ir gynyba, dalytis informacija ir duomenimis.

2009 m. Europos Komisija nustatė ES jūrų sričiai skirtos bendros dalijimosi informacija aplinkos (CISE) kūrimo pagrindinius principus, o 2010 m. pateikė CISE sukūrimo veiksmų planą. Tuo siekiama padidinti jūrų stebėjimo veiksmingumą ir sąnaudų efektyvumą sudarant sąlygas tinkamai, teisėtai, saugiai ir efektyviai keistis duomenimis tarpsektoriniu ir tarpvalstybiniu mastu visoje ES.

Vėliau, 2014 m., Komisija paskelbė komunikatą dėl tolesnių CISE veiksmų, o CISE pradėjo veikti 2024 m.

2023 m. ES Taryba dar kartą patvirtino, kad CISE yra ES jūrų saugumo strategijos kertinis akmuo (3.4.11).

F. Sienų ir migracijos valdymas

2019 m. lapkričio mėn. įsteigta Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra, siekiant užtikrinti integruotą ES išorės sienų valdymą, veiksmingai valdyti sienos kirtimą ir didinti ES migrantų grąžinimo politikos veiksmingumą. Ji vykdo stebėjimo misijas prie ES sienų, kad nustatytų neteisėto migrantų gabenimo ir neteisėtos žvejybos atvejus ir kovotų su sunkiais tarptautiniais nusikaltimais.

G. Integruotos jūrų politikos propagavimas tarptautiniu mastu

Atsižvelgiant į tai, kad jūrų ekosistemos ir jūrinė veikla yra tarpvalstybinio pobūdžio, būtinas tvirtas tarptautinis bendradarbiavimas, kad būtų pasiekti integruotos jūrų politikos tikslai. 2009 m. Europos Komisija paskelbė komunikatą dėl integruotos jūrų politikos tarptautinio aspekto plėtojimo, kuriame pabrėžiamas pasaulinio ir regioninio vandenynų valdymo poreikis ir ES įsipareigoja stiprinti savo vaidmenį tarptautiniuose forumuose.

2016 m. Komisija ir vyriausioji įgaliotinė paskelbė bendrą komunikatą „Tarptautinis vandenynų valdymas. Mūsų vandenynų darnaus valdymo darbotvarkė“. Jis apima 50 veiksmų, kuriais siekiama užtikrinti vandenynų saugumą, saugą, švarą ir darnų valdymą ir kurie įgyvendinami visame pasaulyje.

H. Jūrų baseinų strategijos ir makroregioninis bendradarbiavimas

Kiekvienas jūros baseinas yra skirtingas, jam būdingos specifinės ekonominės, socialinės ir aplinkos sąlygos, galimybės ir iššūkiai. Jūras dalijasi įvairios šalys, todėl svarbus regioninis bendradarbiavimas, be kita ko, su ES nepriklausančiomis valstybėmis.

Pripažindama tai, Europos Komisija laikosi tikslinio požiūrio į integruotos jūrų politikos taikymą įvairiuose ES jūrų baseinuose.

— Ji parengė **tris jūrų baseinų strategijas**, apimančias Atlanto vandenyną, vakarinę Vidužemio jūros dalį ir Juodąją jūrą.

— Ji aktyviai dalyvauja įgyvendinant **dvi makroregionines strategijas**, turinčias stiprų jūrinį pobūdį, Baltijos jūroje ir Adrijos bei Jonijos jūrų regione.

— Ji padeda **atokiausiems regionams** rengti savo mėlynosios ekonomikos strategijas.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Nuo pat integruotos jūrų politikos įgyvendinimo pradžios Europos Parlamentas aktyviai rėmė įvairias iniciatyvas, kuriomis siekiama ją įgyvendinti.

A. Darbo vietos ir mėlynasis augimas

2013 m. liepos mėn. Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl mėlynojo augimo, kurioje išreiškė paramą mėlynosios ekonomikos skatinimo strategijai. EP nariai pabrėžė, kad svarbu išsaugoti jūrų ekosistemas, ir paragino imtis labiau koordinuotų ES veiksmų jūrininkystės profesijoms skatinti ir įgūdžiams, kurių reikia norint dirbti tokį darbą, ugdyti. 2015 m. rugsėjo mėn. Parlamentas priėmė dar vieną rezoliuciją dėl darbo vietų kūrimo ir mėlynosios ekonomikos augimo pasitelkiant mokslinius tyrimus ir inovacijas.

Parlamentas taip pat pritarė teisės aktui dėl minimalaus jūrininkų rengimo lygio, kuriuo siekiama pagerinti jūrų saugumą ir sumažinti taršą jūroje rengiant mokymus ir išduodant sertifikatus, ir teisės aktui dėl plastikinių gaminių poveikio aplinkai mažinimo reikalaujant, kad žvejai perdirbtų savo plastikinius žvejybos įrankius arba apsvarstytų galimybę naudoti alternatyvias medžiagas.

Pastaraisiais metais Parlamentas priėmė keletą rezoliucijų dėl žvejybos ir akvakultūros. 2021 m. rugsėjo mėn. priimtoje rezoliucijoje dėl žvejų ateities daugiausia dėmesio skiriama naujos kartos darbuotojų pritraukimui į žvejybos pramonę ir darbo vietų kūrimui pakrančių zonose. 2022 m. gegužės mėn. rezoliucijoje dėl žvejybos ir akvakultūros sektorių vaidmens tvarioje mėlynojoje ekonomikoje pabrėžiama šių sektorių svarba apsirūpinimo maistu saugumui ir raginama parengti konkrečius žvejybos ir akvakultūros sektoriams skirtus veiksmų planus ir padidinti finansinę paramą mėlynajai ekonomikai.

2021 m. liepos mėn. priimtoje rezoliucijoje dėl jūros vėjo elektrinių parkų ir kitų atsinaujinančiųjų išteklių energijos sistemų poveikio žvejybos sektoriui Parlamentas pabrėžė, kad jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energija bus tvari tik tuo atveju, jei ji neturės neigiamo poveikio aplinkai, ekonomikai ar darbo vietoms, ypač nuo žvejybos priklausomuose regionuose.

2024 m. sausio mėn. Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl bendros žuvininkystės politikos įgyvendinimo padėties ir ateities perspektyvų. Ja siekta pateikti politines būsimų bendros žuvininkystės politikos peržiūrų gaires ir daugiausia dėmesio skiriama tam, ar dabartinės politikos tikslai ir priemonės vis dar aktualūs sprendžiant dabartinius ir būsimus uždavinius ir ar tam tikri aspektai turėtų būti pertvarkyti, peržiūrėti, pritaikyti ar patobulinti.

B. Vandenynų valdymas

2018 m. sausio 16 d. Parlamentas priėmė rezoliuciją „Tarptautinis vandenynų valdymas. Mūsų vandenynų ateities darbotvarkė atsižvelgiant į darnaus vystymosi tikslus iki 2030 m.“. Joje pabrėžiama, kad vandenynų valdymo pastangos turėtų apimti visą tiek tradicinę, tiek naują žmogaus vykdomą jūrų ir jūrininkystės veiklą, įskaitant žuvininkystę, taip pat su tarša ir klimato kaita susijusius klausimus.

Parlamentas priėmė rezoliuciją prieš 2019 m. Jungtinių Tautų klimato kaitos konferenciją Madride (COP 25), kurioje priminė, kad klimato kaita yra vienas iš

svarbiausių žmonijai kylančių iššūkių, ir pabrėžė, kad vandenynai yra vienas iš jo sprendimo būdų.

2020 m. sausio 15 d. Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl Europos žaliojo kurso. Joje pritarta Komisijos pasiūlymui, kad Jungtinių Tautų biologinės įvairovės konferencijoje 2020 m. spalio mėn. būtų nustatytas visuotinis privalomas vykdyti uždavinys apsaugoti biologinę įvairovę ir ją atkurti. Joje taip pat Komisija paraginta į žaliąjį kursą įtraukti mėlynąjį aspektą ir visapusiškai įtraukti vandenynų aspektą kaip pagrindinį žaliojo kurso elementą, parengiant, be kitų veiksmų, vandenynų ir akvakultūros veiksmų planą.

Šią faktų suvestinę parengė Europos Parlamento Sanglaudos, žemės ūkio ir socialinės politikos teminis skyrius. Daugiau informacijos rasite Žuvininkystės komiteto interneto svetainėje.

Marcus Ernst Gerhard Breuer
04/2026